

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри соціальної роботи
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Неїжпапи Людмили Станіславівна,
на дисертаційну роботу **Цянь Кай**

**«Формування гуманістичної культури студентів педагогічного
університету у процесі художньо-творчої діяльності»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження.

У контексті глобальних викликів сучасності особливого значення набуває завдання формування особистості, здатної до гуманістичної взаємодії, діалогу, толерантності та взаєморозуміння. Педагог як носій і транслятор гуманістичних цінностей має бути взірцем гуманістичної культури для молодого покоління. Вирішальним у конструюванні освітнього простору має набути розуміння того, що недостатньо лише знань про гуманізм, гуманістичні цінності та орієнтири, відтак необхідне формування гуманістичної культури здобувачів освіти. Ефективним шляхом розв'язання означеного завдання є розробка й упровадження науково обґрунтованих та експериментально перевірених методик формування гуманістичної культури студентів, зокрема засобами художньо-прикладної діяльності. Художньо-творча діяльність володіє значним, але недостатньо реалізованим потенціалом. Мистецтво апелює до емоційно-ціннісної сфери особистості, сприяє розвитку емпатії, моральної рефлексії, здатності до морального вибору. Проте в практиці роботи педагогічних університетів художньо-творча діяльність часто розглядається лише як форма дозвілля студентів, а не як цілеспрямований засіб формування гуманістичної культури майбутніх педагогів. Застосовуючи різноманітні педагогічні можливості та техніки художньо-прикладної діяльності в умовах університету можна працювати зі здобувачами вищої освіти по формуванню їх гуманістичної культури. З огляду на вище зазначене, дослідження Цянь Кай набирає важливості та є актуальним, що підтверджується теоретичним, методологічним та емпіричним наповненням, впровадженням результатів в освітній процес українських закладів вищої освіти.

Важливість теми дисертаційного дослідження Цянь Кай підтверджується також необхідністю розв'язання суперечностей між: соціальним замовленням на педагогів з високим рівнем гуманістичної культури та недостатньою теоретичною розробленістю проблеми її формування; потенційними можливостями художньо-творчої діяльності у формуванні гуманістичної культури студентів та їх недостатнім використанням в освітньому процесі педагогічних університетів; потребою в науково обґрунтованих технологіях формування гуманістичної культури майбутніх педагогів та відсутністю комплексного науково-методичного забезпечення цього процесу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації й публікацій Цянь Кай є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність представлених автором результатів дослідження. Дисертаційна робота відзначається чіткістю у визначенні об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, представлені методів та наукової новизни результатів дослідження, а також їх практичної значущості.

У структурному плані нам імпонує чітка побудова дослідження. Дисертація Цянь Кай має два розділи, у яких узгоджені теоретичні складові та прикладні аспекти заявленої проблематики. Для виконання завдань дослідження дисертант визначив і охарактеризував поняття «гуманістична культура студента»; «художньо-творча діяльність»; виявив особливості позааудиторної роботи в контексті формування гуманістичної культури студентів; обґрунтував складові технології формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності. Теоретичні припущення першого розділу є результатом ґрунтового аналізу проблеми формування гуманістичної культури студентів в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, завдяки чому експериментальне дослідження, представлене в другому розділі дисертації, постає закономірним продовженням вивчення проблеми, розробки та реалізації технології формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності. Дисертант використав широкий спектр методів дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні), що забезпечило достовірність отриманих результатів.

Дослідник чітко сформулював концептуальні засади експериментального дослідження, докладно описав зміст (реалізація програми факультативного курсу «Гуманістична культура особистості: керунок у соціально-моральному удосконаленні», участь студентів у художньо-творчій діяльності) та етапи (цільовий, змістовно-процесуальний, результативно-оцінювальний) його проведення. Результати експерименту підтвердили ефективність запропонованої технології формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності, що було перевірено на основі статичного оброблення результатів формувального етапу педагогічного експерименту з використанням критерію Колмогорова-Смирнова. Отримані успішні результати підтверджують дієвість та ефективність технології формування гуманістичної культури студентів педагогічних університетів.

Висновки роботи, в яких узагальнено досягнення здобувача у розв'язанні досліджуваної проблеми, сформульовані чітко та лаконічно, їх можна вважати вірогідними й ґрунтовними. Додатки та список використаних джерел оформлені згідно установлених правил та містять потрібну довідкову інформацію.

Наукова новизна одержаних результатів полягає насамперед у тому, що вперше теоретично обґрунтовано і розроблено технологію формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності. Суттєвими і важливими здобутками є такі результати: визначення сутності поняття «гуманістична культура студента» як інтегрованого особистісного утворення студентів педагогічного університету; розроблення технологію формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності; уточнення й конкретизація

змісту понять «культура», «гуманізм», «художньо-творча діяльність», «позааудиторна робота» в контексті формування гуманістичної культури студентів; визначення критерії (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісний), показників та рівнів (високий, достатній, низький) сформованості гуманістичної культури студентів. Подальшого розвитку набули зміст та організаційні форми художньо-творчої позааудиторної діяльності, спрямовані на формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Результати дослідження, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Цянь Кай відображено в 12 публікаціях автора.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність здобутих результатів полягає в розробленні та практичній реалізації технології формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності; розробці й апробації курсу «Гуманістична культура особистості: керунок у соціально-моральному вдосконаленні» та програми дитячої студії «Світ, в якому я живу».

Теоретичні положення та практичні напрацювання, науково-методичні матеріали, що викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами в освітньому процесі закладів вищої освіти, кураторами груп під час організації позааудиторної діяльності студентів, у змісті післядипломної підготовки та перепідготовки вчителів. Матеріали дисертації можна використати для вдосконалення професійної компетентності фахівців, які займаються художньо-прикладною діяльністю.

Основні положення дослідження апробовані здобувачем на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи науковий рівень розробок здобувача в результаті проведених досліджень, обґрунтованість здобутих результатів, варто вказати на певні дискусійні положення і зауваження до роботи, а також висловити окремі побажання.

1. Наголошуючи на термінологічній пильності й коректності дослідника, усе ж привертає увагу кілька фрагментів роботи, в яких уживання термінів потребує уточнення, зокрема гуманність, гуманізм; гуманістична особистість, гуманна особистість; гуманна поведінка, гуманістична поведінка, які в окремих випадках використано як синонімічні.

2. З огляду на можливість впливу викладачів на формування культури студентів, доречно було б, щоб і вони потрапили у фокус емпіричного дослідження здобувача. На нашу думку, якби була з'ясована позиція викладачів щодо розуміння сутності гуманістичної культури особистості студента, її складових та шляхів формування в умовах педагогічного університету - це сприяло б більш ґрунтовним та експертно підтвердженим практичним та методичним розробкам.

3. Дисертант в п.1.3. досліджує сутність та роль художньо-творчої діяльності у формуванні гуманістичної культури студентів, і зокрема робить акцент на позааудиторній художньо-творчій діяльності. Підтверджуючи теоретичні узагальнення результатами діагностики рівня задоволеності студентів якістю організації процесу художньо-творчої діяльності у ЗВО, потребує уточнення, які види та напрями художньо-прикладної діяльності реалізуються в педагогічних університетах, до яких у більшій мірі залучені студенти. Можливо, робити акцент не тільки на позааудиторній художньо-творчій роботі, а використовувати можливості навчального процесу, адже значна частина майбутніх педагогів різних спеціальностей вивчають курси, які розкривають певні основи художньої та творчої діяльності.

4. Доцільно було б розширити зміст та форми роботи при представленні авторського курсу «Гуманістична культура особистості: керунок у соціально-моральному вдосконаленні» та подати його у розширеному вигляді з можливістю використання в якості навчального матеріалу в процесі підготовки студентів педагогічних університетів.

Висловлені зауваження, міркування щодо дисертаційної роботи Цянь Кай мають рекомендаційний характер, тому не ставлять під сумнів здобуті наукові результати.

Загальна оцінка дисертації

Оприлюднені зауваження до дисертаційної роботи здебільшого дискусійного чи рекомендаційного плану, не применшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість роботи, яка рецензується.

Дисертація «Формування гуманістичної культури студентів педагогічного університету у процесі художньо-творчої діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, в якій її автор Цянь Кай отримав нові науково обґрунтовані результати, що сукупно розв'язують актуальне наукове завдання, яке має важливе значення для розвитку педагогічної галузі. Представлена робота відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової освіти про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету міністрів України №44 від 12.01.2022 р. та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
факультету спеціальної освіти
та соціальної політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

